

Oponentský posudek

Andrea Slováková: *Filmové festivaly ve vztahu k okrajovým částem kinematografie*
Disertační práce. Katedra filmových studií, Filosofická fakulta, Univerzita Karlova 2016, 141 s.

Předkládaná disertační práce se pouští do tématu filmových festivalů zaměřených na tzv. okrajové části kinematografie (experimentální film / avantgarda) coby organizačních jednotek a jejich diskurzivní moci. Metodologicky staví na novém institucionalismu (NI), konkrétně jeho diskurzivní větvi, jež klade důraz nejen na sociologickou dimenzi institucí, ale umožňuje zkoumat festivaly jako organizace, které se vyvíjejí, komunikují, mění a jsou interpretovány ve veřejném diskurzu. Festival vnímá jako událost (sebe-prezentace) nebo jako průsečík a generátor různých diskurzivních ploch. Jednotlivé plochy se pak snaží ukázat na konkrétních studiích. NI za tímto účelem propojuje s koncepty Pierra Bourdie (habitus a kulturní pole) a Michela Foucaulta.

Festivalová studia (festival studies) patří k poměrně mladým podoborům filmové historie a teorie, které se neustále metodologicky rozrůstají v závislosti na tom, jak se mění festivalové pole a funkce festivalů vůči komplexnějším průmyslovým, společenským či kinematografickým strukturám. Práce Andrey Slovákové, jež se vydává směrem teoretickým, je tak v dialogu s dynamickou arénou bádání soudobých filmových studií.

Jedná se v principu o práci dvojakou, rozštěpenou mezi část praktickou – čerpající z rozsáhlé profesních zkušeností autorky coby insiderky festivalů na organizační úrovni – a teoretickou, jež je pokusem o abstrahování konkrétních případových studií do obecnějšího pojetí konceptů užitečných v teorii festivalů jako organizací a producentů diskurzivních polí a vlivů. Pohled insidera je ve vztahu ke studiu filmových festivalů bezesporu zásadním přínosem. Systematický empirický výzkum je chybějící fasetou festivalových studií, neboť festivaly ze své podstaty staví bariéru mezi své vnitřní procesy a externí pozorovatele. Autorka tak mohla svůj přístup zhodnotit nejen v přínosném postižení konkrétních vnitřních mechanismů, ale i se odpíchnout od praxe k vytvoření typologie festivalů založené právě na organizačních procesech z pohledu NI. V podkapitole *Nové typologie* práce erudovaně přesahuje do studií managementu – jako by právě tohle byla „srdcová“ záležitost Andrey Slovákové – a spolu se samotnou – teoretizující – analýzou silových polí diskurzů patří tato část k nejoriginálnější. Insiderský vhled má ale vedle argumentačního přínosu i některé slabiny, když omezuje nebo limituje vědecký rozměr práce (deskripce u případových studií, jež jsou následně spíše volně vztaženy k navrhovaným teoretickým konceptům).

Vyzdvihují jmenovitě konkrétní kapitoly, protože hlavně v některých z nich je obsažen badatelský přínos. Jako celek je práce ne zcela soudržná, spíše jde o samostatné kapitoly, u nichž hlavně v aplikovatelné části postrádám větší propojení konkrétních organizačních mechanismů a vnitřního fungování festivalů s teoretickým pojetím. Syntéza jednotlivých oblastí je spíše jen naznačena a vpravdě dotazena hlavně v kapitole Diskurzivní moc festivalů experimentálních filmů, jež obsahuje gros zobecnění autorčina výzkumu i originální teoretické uvažování – přesahový je z hlediska fungování instituce koncept průzračné vs. zastřené roviny festivalového diskurzu. Ale pouze na deseti stranách. O stránku víc je věnováno třeba méně relevantnímu a chaoticky organizovanému Historickému exkurzu (začíná stručným přehledem vývoje festivalů, pokračuje přes deskriptivní a detailní přehled dějin avantgardy, k systému akreditací a cinefilii, a končí uřatou úvahou nad metodikou výpočtu počtu diváků, aniž by bylo zcela jasné, jak se

vztahují k cílům práce). Neorganizovanost nejen stěžuje čtení, ale i narušuje soudržnost textu a přehlednost toho, co autorka vlastně naznačuje směrem k celkovým hypotézám a vlastnímu výzkumu.

Nebudu dlít na formálních detailech a dojmu jisté uspěchanosti, který je z práce patrný. Jakoby některým kapitolám chybělo soustředění (*Metodologie, Historický exkurz*), které jiné kapitoly suverénně mají. Třeba podkapitoly *Metodologie* jsou deskriptivní a výčtové, aniž by byl důsledně výzkum vztažen k existujícímu bádání a relevantním závěrům v oblasti festivalových studií. (Zacyklenost a roztěkanost metodologické kapitoly je jistě dána i tím, jak sama autorka přiznává, že pracuje s koncepty, které není možné harmonizovat, ale které se nabízejí v jisté funkční kombinaci jako účinné pro studium festivalů. Trochu se ale vzpírají nejen harmonizaci, ale i jí samotné a vedou spíš k samospádnému vršení citací, které se přelévá i do jiných kapitol /s. 13, 31, 36, 41, 42, 49... atd./). V tomto ohledu je možné vzít v potaz i náhlé vystřídání školitele v dokončovací fázi, které jistě nezůstalo bez dopadu, a jež je faktorem, jenž může doktorandka jen stěží ovlivnit.

Pozastavila bych se ale u některých koncepčnějších bodů, či otázek, jež stojí za ujasnění v následné obhajobě: do jaké míry autorka skutečně zavádí novou metodologii (nad rámec transferu) a do jaké „jen“ inovuje, či rozpracovává metodologii existující? Bylo by vhodné ozřejmit, co myslí onou spekulativní filmovou teorií (s. 10). Proč jsou v kapitole Organizační struktura pod jednu střechu dávané k vyvozování obecnějších závěrů všechny festivaly a nejsou zkoumány jen festivaly avantgardní/experimentální, na nichž má práce badatelsky stavět? Ve vztahu k diskurzivní moci a polím, které autorka primárně zkoumá, je závažející třeba opomenutí hlubší analýzy proměn katalogu Images jako reflexe fluktuujícího statutu a politiky, podobně analýza FB komunikace, nebo statut Exisu jako neviditelného festivalu. Autorka na s. 31 píše: „Diskutovatelným zůstává v novém institucionalismu „Zda události spouští proměny politických idejí nebo ideje vytvářejí příležitosti pro změny v politikách“. Zajímavé by bylo číst si, k čemu autorka došla ve svém výzkumu.

Autoritativnost práce oslabuje i její jistá odstředivá tendence ve vztahu ke zkoumanému korpusu festivalů. Osciluje mezi zacílením na konkrétní tři festivaly, jejichž výběr by zasloužil větší specifikování, a obecnou teorií vztažitelnou nejen k vlivu festivalů na okrajové části kinematografie. Jinými slovy, není zcela jasné, jak se festivaly věnované okrajovým částem kinematografie liší v dělení, které navrhuje autorka, od všech ostatních festivalů obecně. Samotná typologie festivalů je originální a přínosná, ale opět se u ní vynořuje otázka, jestli se vztahuje k festivalům okrajovým, nebo k celému poli. Zdá se, že autorčiny ambice jsou druhého typu. Ze závěrečné teoretické kapitoly je zřetelné, že usiluje o teorii obecně aplikovatelnou bez omezení okrajovosti či centrálnosti. Což není samo o sobě problém, právě naopak, ale mělo by to být jasně řečeno.

Navzdory zmíněným nedostatkům práce Andrey Slovákové nově otevírá pole filmového bádání, splňuje požadavky kladené na disertační práci a **doporučuji** ji k obhajobě.

Mgr. Jindřiška Bláhová, Ph.D.
Katedra filmových studií FF UK, Praha
19. srpna 2016